

1. Nikolaj: de barst in het glas

Nikolaj draaide de sleutel om en de voordeur kwam in beweging. Vanuit de luie stoel midden in de kamer klonk een zacht gesnurk. Nikolaj zag dat de ogen van zijn moeder gesloten waren, maar het zwakke licht van de gloeilamp brandde nog. Hij duwde de deur langzaam dicht totdat hij een klik hoorde. De sleutel liet hij diep wegglijden in zijn jaszak.

Hij ging op de rand van zijn bed zitten, zuchtte en keek naar zijn moeder. Het zachte, ritmische geluid van haar gesnurk vulde de kamer. Zolang zij dat geluid maakte, was het goed. Soms stopte ze daar ineens mee. Dan hield Nikolaj haar net zolang in de gaten totdat ze weer een teken van leven gaf.

Zijn moeder was niet meer de zorgzame vrouw die zij altijd was geweest. Toen Nikolajs vader een aantal jaar geleden stierf, zag zij haar hoop op een mooie oude dag plotsklaps vervliegen. Sindsdien bracht ze het grootste deel van de tijd door met klagen over pijn, verveling en eenzaamheid. Zelfs nu, wanneer zij te ruste lag, straalde haar gezicht ontevredenheid uit.

Nikolaj kon het haar niet aanrekenen. Zijn moeder had haar hele leven op het platteland gewoond en nu moest zij haar tijd doorbrengen in een kleine kamer in het hart van Moskou. De ruimte waar ze verbleven, was geen echte kommoenalka, geen appartement waarin meerdere gezinnen samenwoonden. Ramen had het niet. Voor daglicht en frisse lucht moesten ze naar buiten.

De kamer had voor hun komst als berging gefunctioneerd. Nikolaj had er bedden ingezet en een wasbak en een lamp geïnstalleerd. Die lamp ging jammer genoeg om de haverklap stuk en werkte daardoor enorm op zijn zenuwen. Het duurde meestal weken voordat hij een nieuwe kon bemachtigen en dan zaten ze

tot die tijd zonder licht. Moeder sliep op die momenten nog meer dan anders, om maar zo min mogelijk te merken van de duisternis. Het enige waar zij nog kracht uit haalde, was het geloof. Niemands woord nam zij voor lief, behalve dat van God. Het feit dat Stalin zich als een nieuwe godheid liet vereren, ging er bij haar niet in. Mensen van vlees en bloed hadden dat recht niet, had ze eens tegen Nikolaj gezegd. Iedere avond bad ze voor gerechtigheid, maar die zou niet vanzelf komen. Dat was de reden dat het een lange avond ging worden.

Nikolaj ademde in en uit, maar het krampachtige gevoel in zijn borst werd niet minder. Er liep een koude rilling over zijn rug. Hij stond op, bukte zich en ging op zijn knieën zitten. Hij strekte zijn arm en tastte met zijn hand over de vloer naar de sleutel die hem toegang zou verschaffen tot zijn dubbelleven. Eindelijk stuitte hij op het metalen voorwerp. De sleutel veegde hij naar zich toe en hij stond op. Hij liep naar het kleine kastje naast de wasbak en schoof de onderste lade open. Eén voor één ontvouwde Nikolaj de kranten. De contouren van een ijzig koud voorwerp werden zichtbaar, dat loodzwaar aanvoelde toen Nikolaj het oppakte. Een benauwd gevoel greep hem bij de keel. Hij stopte het zo snel mogelijk weg in zijn jaszak, zodat het beklemmende gevoel kon wegebben. Vlug schoof hij de lade weer dicht en legde de sleutel terug onder zijn bed. Zijn hart klopte nu al in zijn keel, terwijl er nog niets gebeurd was. Hij balde zijn vuist en dwong zichzelf naar de deur te lopen. Voordat hij de woonruimte verliet, keek hij om naar zijn moeder. Moest hij de lamp aanlaten? Hij twijfelde nu zelfs over de meest futiele zaken. Een ander zou al het vertrouwen in zichzelf verliezen, maar Nikolaj wist dat zijn sterke plichtsbesef het van zijn angst zou winnen. Hij besloot de lamp uit te doen, stapte de ruimte uit en trok de deur dicht. Hij greep de sleutel, die diep weggestopt

zat in zijn jaszak onder het ijzingwekkende pistool, en draaide de deur op slot.

Nikolaj sloop door de gang en passeerde de deuren waarachter soms wel zeven gezinnen het met elkaar moesten uithouden. Afgezien van zijn zachte voetstappen, heerste er doodse stilte. Het was de stilte van een plek waar niemand ooit echt leefde, waar elk geluid er een te veel was. Alleen rond het invallen van de schemering verraadde de geur van het avondeten dat er mensen woonden.

Nikolaj probeerde haast te maken, maar iedere meter die hij aflegde, voelde als een drempel waar hij overheen moest. Eindelijk zag hij het einde van de lange gang. Hij opende de deur naar het trappenhuis en daalde de trappen af. Hij wist dat het hier galmde door het kale beton, dus nam hij de tijd om zijn voetstappen zorgvuldig te plaatsen.

Hij duwde de zijdeur open en voelde de frisse, maar aangename buitenlucht. Het was een heldere nacht. De sterren fonkelden aan de hemel. Wanneer je nu naar boven keek, kon je eindeloos nieuwe lichtpuntjes in het raadselachtige zwart blijven ontdekken. Een hypnotiserende bezigheid, wist hij uit eigen ervaring, maar...